

Politický kontext

Pretrvávajúce nedostatočné zastúpenie žien v politických a hospodárskych rozhodovacích pozíciách je aktuálnou a dôležitou výzvou pre EÚ a jej členské štáty. Indexom rodovej rovnosti zostaveným Európskym inštitútom pre rodovú rovnosť v roku 2013 sa merajú existujúce rozdiely v dosahovaní úplnej rodovej rovnosti v šiestich oblastiach. Jedna z nich sa týka „moci“. Táto oblasť hodnotí rozdiely v zastúpení žien a mužov v politických, sociálnych a hospodárskych rozhodovacích pozíciách. Na základe dostupných údajov sa v tejto oblasti v EÚ dosiahlo najnižšie skóre rodovej rovnosti – 38 bodov zo 100, čo poukazuje na to, že nedostatočné zastúpenie žien v mocenských a rozhodovacích pozíciách je naďalej naliehavým problémom.

Stratégia rovnosti žien a mužov Európskej komisie (2010 – 2015)

- Presadzovanie žien v rozhodovacích pozíciách je v nej vymedzené ako jedna zo šiestich prioritných oblastí.
- Zameriava sa na podporu rodovej rovnosti v rozhodovacích pozíciách vo všeobecnosti a v riadiacich a kontrolných orgánoch súkromných spoločností.

Návrh smernice o rodovej vyvážení v hospodárskom rozhodovaní predložený Európskou komisiou (2012)

- Stanovuje cieľ dosiahnuť do roku 2020 40-percentný podiel nedostatočne zastúpeného pohlavia medzi nevykonnými riadiacimi pracovníkmi spoločností kótovaných na burze, t. j. v dozorných a správnych radách.
- Požaduje, aby spoločnosti s nižším podielom nedostatočne zastúpeného pohlavia založili výber uchádzačov na porovnávací analýze s použitím rodovo neutrálnych a jednoznačných kritérií a v prípade rovnakej kvalifikácie uprednostnili nedostatočne zastúpené pohlavie.
- Ukladá spoločnostiam kótovaným na burze povinnosť vymedziť vlastné ciele týkajúce sa výkonných riadiacich pracovníkov.
- Posilňuje spravodlivosť a transparentnosť vo výberových konaniach na pozície vo vrcholových orgánoch tým, že spoločnosti nabáda na posúdenie širšej skupiny uchádzačov.

Zapojenie občianskej spoločnosti (2014)

- Kampane Európske ženskej loby „50/50“ a Paritná demokracia a aktívne európske občianstvo: moderná Európa bez rodovej rovnosti nie je demokraciou.
- Podporovali rovné zastúpenie žien a mužov vo všetkých európskych inštitúciách s cieľom prispieť k tomu, aby práva žien a rodová rovnosť zaujali popredné miesto v programe politiky EÚ.
- Zaoberali sa rodovou nevyváženosťou pri výbere a účasti kandidátov na voľbách do Európskeho parlamentu.

Strategické ciele Pekinskej akčnej platformy a ukazovatele EÚ

- G.1.** Prijatť opatrenia na zabezpečenie rovného prístupu žien k mocenským štruktúram a rozhodovaniu a plnej účasti žien v nich.
- G.2.** Zvýšiť kapacitu žien pre účasť na rozhodovacích procesoch a vedúcich pozíciách

Oblasť G bola preskúmaná dvakrát – fínskym predsedníctvom Rady Európskej únie v roku 1999 a talianskym predsedníctvom v roku 2003. Bol vypracovaný súbor 18 ukazovateľov, ktoré slúžia na meranie pomeru žien a mužov v kľúčových pozíciách a organizáciách a na posúdenie politik podporujúcich väčšiu rodovú vyváženosť vo voľbách. Tieto ukazovatele boli rozhodujúce pri posudzovaní oblasti J – Ženy a médiá a oblasti K – Ženy a životné prostredie.

Najnovšie údaje a informácie o týchto ukazovateľoch poskytuje databáza Women and men in the EU – facts and figures (Ženy a muži v EÚ – fakty a čísla) vypracovaná Európskym inštitútom pre rodovú rovnosť. Je k dispozícii na: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>.

Zistenia vyplývajúce z celoeurópskych údajov

Pomalé napredovanie v oblasti účasti žien v národných alebo federálnych zhromaždeniach

Aj keď je viditeľné mierne zlepšenie vo vstupe žien do národných/federálnych parlamentov, je však pomalé (zvýšenie o 3 percentuálne body na 27 % v jednokomorových parlamentoch/v dolných komorách v období rokov 2008 až 2013). Ženy v priemere zastávajú len tretinu rozhodovacích pozícií v politike v EÚ-28, v polovici členských štátov obsadili menej ako 30 % kresiel vo federálnych/národných parlamentoch. V členských štátoch s regionálnymi parlamentmi dosiahlo v roku 2013 celkové zastúpenie žien 32 %.

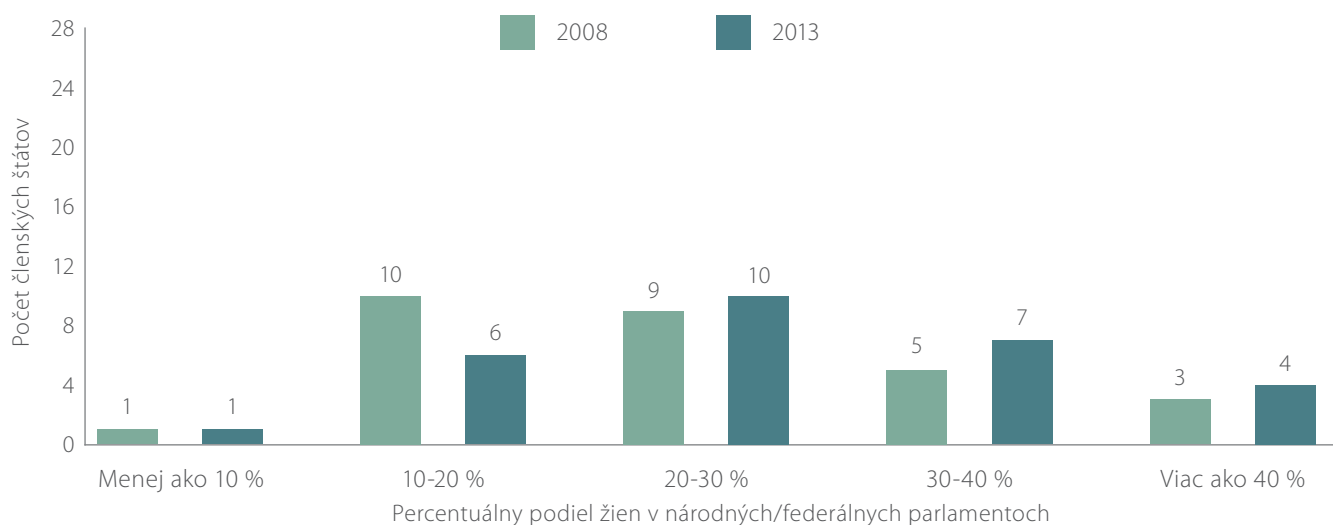
Na úrovni územnej samosprávy (miestnej a regionálnej) bolo v roku 2013 celkové zastúpenie žien v EÚ na úrovni 32 %. Najvyšší percentuálny podiel dosiahlo Švédsko (43 %), po ktorom nasleduje ďalších sedem členských štátov, v ktorých ženy dosiahli vyššie než 30-percentné zastúpenie.

Zvýšená účasť žien na rozhodovaní v európskych inštitúciách

Zastúpenie žien v Európskom parlamente (EP) sa za posledných 35 rokov pomaly, ale stabilne zvyšuje (zo 16 % v roku 1979 na 37 % v roku 2014). Ako poslankyne a podpredsedníčky EP (tri zo 14) sú však ženy stále nedostatočne zastúpené.

POČET ČLENSKÝCH ŠTÁTOV EÚ PODĽA ÚROVNE ZASTÚPENIA ŽIEN V NÁRODNÝCH/FEDERÁLNYCH PARLAMENTOCH, 2008 A 2013

Zdroj: Európska komisia, Databáza Ženy a muži v rozhodovacích pozíciách.

Ženy zastávajú 33 % administratívnych pozícií úrovne 1 a 39 % pozícií úrovne 2. V roku 2013 predstavovali ženy 32 % zo všetkých komisárok a komisárov, zatiaľ čo v Európskej centrálnej banke nebola od roku 2010 do funkcie guvernérky menovaná žiadna žena. Počet sudkýň Európskeho súdneho dvora od roku 2008 mierne vzrástol (z 11 % na 15 %). Oproti tomu počet sudkýň Európskeho súdu prvého stupňa klesol zo 44 % na 22 %.

Muži majú nadmerné zastúpenie vo väčšine vlád členských štátov

Ženy zastávajú len jednu štvrtinu ministerských a štátno-tajomníckych pozícií; len v dvoch členských štátoch zastávajú 50 % všetkých ministerských pozícií a v troch ďalších 40 %.

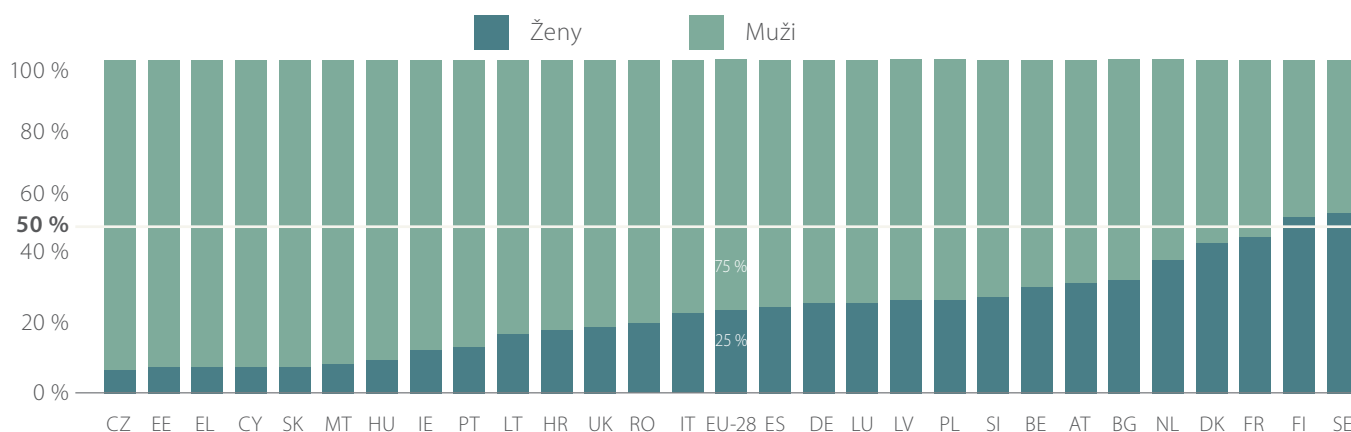
V období rokov 2008 až 2013 sa podiel žien zastávajúcich ministerské pozície v konkrétnych rezortoch zmenil. V roku 2013 ženy

zastávali menej často funkcie so základnou pôsobnosťou (pokles z 20 % na 18 %) a sociálno-kultúrnou pôsobnosťou (pokles z 40 % na 38 %) a častejšie pôsobili v ministerských pozíciách v rezortoch s ekonomickou (nárast zo 17 % na 24 %) a infraštruktúrnou (nárast z 24 % na 25 %) pôsobnosťou.

Legislatívne a samoregulačné opatrenia môžu urýchliť postup k rodovej vyváženosti v politickom rozhodovaní

K zvýšeniu zastúpenia žien môžu prispieť rodové volebné kvóty. V roku 2013 existovali legislatívne kvóty prijaté vládou v siedmich členských štátoch a 13 členských štátov zaviedlo dobrovoľné kvóty. Legislatívne kvóty boli nedávno zavedené v írskych a talianskych regiónoch.

POLITICKÉ ZASTÚPENIE ŽIEN VO VLÁDE ČLENSKÝCH ŠTÁTOV PODĽA ČLENSKÝCH ŠTÁTOV, 2013

Zdroj: Európska komisia, Databáza Ženy a muži v rozhodovacích pozíciách.

Výrazný nárast počtu žien vo vysokých pozíciách vo verejnej správe členských štátov

Celkove v roku 2013 ženy tvorili viac ako tretinu personálu verejnej správy s funkciami na úrovni 2 (39 % v porovnaní s 34 % v roku 2008). Ženy sú v menšom počte zastúpené vo verejnej správe na úrovni 1 (30 % v roku 2013, 28 % v roku 2008). K najväčšiemu nárastu došlo vo funkciách v sociálnej a kultúrnej oblasti – podiel žien narástol z 35 % na 41 % na úrovni 1 a zo 42 % na 49 % na úrovni 2.

Pomalé napredovanie prístupu žien k pozíciám sudkýň najvyšších súdov

Ženy sú v súdnictve najvyššieho súdu stále nedostatočne zastúpené, ich podiel sa od roku 2008 zvýšil len o 3 p. b. na 35 %. Aj keď v šiestich členských štátoch ženy tvoria polovicu sudcov a sudkýň najvyššieho súdu, v dvoch je to menej ako 9 %.

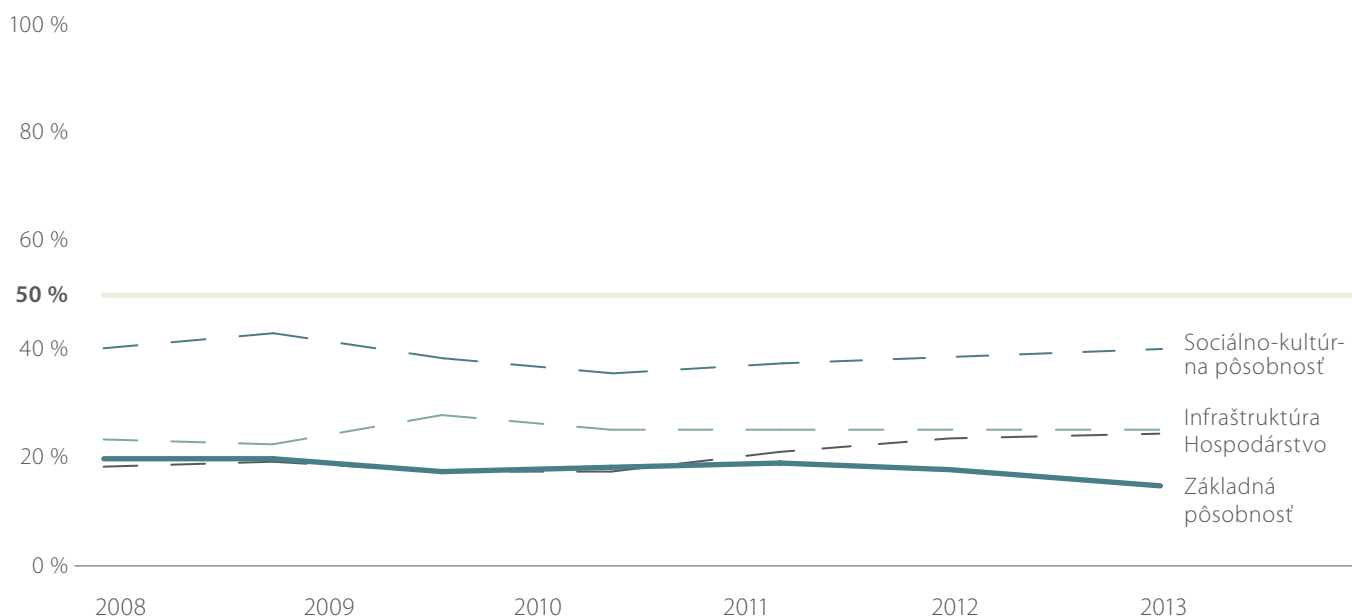
V pôsobení žien v rozhodovaní v hospodárskej oblasti a vo vrcholových orgánoch spoločností kótovaných na burze sa dosiahol malý pokrok

Prístup žien k rozhodovaniu v hospodárskej oblasti sa zvyšuje pomalým tempom. V roku 2013 tvorili ženy jednu pätinu členstva orgánov s rozhodovacími právomocami národných centrálnych bánk v EÚ, zatiaľ čo v piatich členských štátoch vo vrcholových orgánoch pôsobili len muži. Na pozícii výkonného riadenia (CEO) v správnych radách najväčších spoločností kótovaných na burze nebola žiadna žena v 13 členských štátoch v porovnaní s 15 členskými štátmi v roku 2008. Aj keď zastúpenie žien medzi výkonným a nevýkonným členstvom vrcholových orgánov v najväčších spoločnostiach kótovaných na burze v EÚ je o niečo vyššie, aj tak je zastúpenie žien na úrovni 12 % v správnych radách a na úrovni 19 % v dozorných radách nedostatočné.

Sociálni partneri na úrovni EÚ aktívne podporujú ženy vo vedúcich pozíciách

Počet predsedníčok konfederácií odborových zväzov na úrovni EÚ sa od roku 2008 výrazne nezvýšil a zastúpenie žien v príslušných vrcholových orgánoch konfederácií je stále na nízkej úrovni. Zastúpenie žien na predsedníckej a podpredsedníckej úrovni v konfederáciách zamestnávateľských zväzov sa zvýšilo. Z celkového počtu 60 predsedníckych pozícií v organizáciách zamestnávateľov v EÚ sú na ôsmich pozíciách ženy (v roku 2008 to bola len jedna žena), pričom v riadiacich orgánoch týchto organizácií tvoria ženy 17 % (v roku 2008 to bolo 9 %).

PERCENTUÁLNY PODIEL MINISTERIEK PODĽA OBLASTI PÔSOBNOSTI MINISTERSTIEV V EÚ-28, 2008 – 2013

Zdroj: Európska komisia, Databáza Ženy a muži v rozhodovacích pozíciách.

Užitočné iniciatívy

Podporu **iniciatívy EÚ týkajúcej sa legislatívnych kvót** v správnych a dozorných radách podnikov vyjadrili viaceré členské štáty (DK, IE, IT, AT, PL, PT). Dánsko napríklad vydalo odporúčanie s konkrétnymi cieľmi pre správne rady. Ďalšie štáty, ako napr. Rakúsko, Belgicko a Nemecko, nedávno prijali alebo čoskoro prijímajú právne predpisy zavádzajúce rodové kvóty v konkrétnych podnikoch. V Taliansku bol prijatý zákon (zákon č. 120/2011) zameraný na zvýšenie podielu žien vo vrcholových orgánoch štátnych podnikov a začala sa aj informačná kampaň „Rodové kvóty. Vyváženejšia krajina má lepšiu budúcnosť“ na podporu právnych predpisov z roku 2011 o účasti žien vo vrcholových orgánoch. Očakáva sa, že v Poľsku do roku 2015 podiel žien vo všetkých dozorných orgánoch, ktorých členov a členky vyberá minister financií, dosiahne úroveň 30 %. V Portugalsku mali zase súkromné spoločnosti na základe uznesenia Rady ministrov z roku 2012 zaviesť plány rovnosti. Od roku 2013 sa novým zákonom stanovuje, že v členstve každého správneho a dozorného orgánu štátnych podnikov musia byť zastúpené ženy aj muži. V Španielsku 31 spoločností podpísalo s Ministerstvom zdravotníctva, sociálnych služieb a rovnosti dohodu o spolupráci, ktoré stanovujú cieľ dosiahnuť v priebehu štyroch rokov 20-percentné zastúpenie žien vo vedúcich riadiacich pozíciách a riadiacich výboroch alebo zvýšiť ich podiel o 5 p. b. V rámci projektu Promociona, do ktorého sú zapojené podnikateľské združenia, spoločnosti spomedzi svojich zamestnankýň vyberajú talentované ženy a podporujú ich prostredníctvom špecifického vzdelávania, vytváranie sietí a koučingu.

POKROKY A PREKÁŽKY V OBLASTI G: ŽENY V MOCENSKÝCH A ROZHODOVACÍCH POZÍCIÁCH

POKROKY	PREKÁŽKY
<ul style="list-style-type: none"> Zvýšila sa informovanosť o význame prístupu žien k rozhodovaniu. Podiel žien v mocenských a rozhodovacích pozíciách sa mierne zvýšil. Zavedenie parity/legislatívnych kvót posilňuje záväzok členských štátov usilovať o rodovú rovnosť. Cieľom iniciatív na úrovni EÚ, ako napr. v navrhovanej smernici zavádzajúcej 40-percentnú kvótu pre ženy na nevykonných pozíciách vo vrcholových orgánoch, je zlepšiť rodovú vyváženosť. Sociálni partneri zohrávajú v zlepšovaní prístupu žien k rozhodovacím pozíciám dôležitú úlohu. Podiel žien medzi najvyššie postavenými štátnymi zamestnancami a zamestnankyňami aj sudcami a sudkyňami najvyššieho súdu sa mierne zvýšil. 	<ul style="list-style-type: none"> Ženy zastávajú menej ako tretinu politických rozhodovacích pozícií v EÚ a ešte menej pozícií na najvyšších úrovniach. Podiel žien vo vládoch členských štátov sa zvýšil iba v obmedzenej miere. Vo verejných/súkromných hospodárskych a finančných inštitúciách stále takmer výlučne prevládajú muži. Nedošlo k žiadnemu výraznému zvýšeniu podielu žien v riadiacich orgánoch európskych odborových organizácií. Ženy sú nadmerne zastúpené na strednej až vysokej úrovni verejnej správy a v sektoroch spájaných s tradičnými ženskými rolami.

Ako ďalej v EÚ

- Navrhnuť a realizovať účinné politické opatrenia (a v prípade potreby prijať právne predpisy), ktorých cieľom je rozbiť „sklený strop“ v hlavných hospodárskych štruktúrach, najmä tých, ktoré majú verejný charakter.
- Zvážiť zavedenie a prípadne zaviesť účinné stratégie a nástroje (napr. rodové kvóty) na dosiahnutie rodovej vyváženosti vo volených a menovaných funkciách v hlavných politických štruktúrach.
- Zaoberať sa rodovými normami, postojmi a stereotypmi, ktoré bránia rovnému zastúpeniu žien v rozhodovacích pozíciách v politickej, ekonomickej a sociálnej oblasti, a odstraňovať ich.
- Vyzvať sociálnych partnerov a príslušné zainteresované strany, aby spolupracovali pri aktívnej podpore rovného prístupu žien k rozhodovacím orgánom.

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE)

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (European Institute for Gender Equality, EIGE) je centrom, ktoré zhromažďuje a vytvára poznatky o rodovej rovnosti v Európskej únii. EIGE poskytuje podporu tvorkyniam a tvorcom politik a všetkým príslušným inštitúciám v ich úsilí o to, aby sa rovnosť medzi ženami a mužmi stala skutočnosťou všetkých Európaniek a Európanov aj ďalších ľudí. Poskytuje im špecializované odborné znalosti a porovnateľné a spoľahlivé údaje o rodovej rovnosti v Európe.

Viac informácií nájdete na: <http://eige.europa.eu>.

Informačné a dokumentačné centrum (Resource and Documentation Centre, RDC) Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť je inovatívnym a praktickým nástrojom, ktorý slúži ako pomôcka pri vyhľadávaní kľúčových dokumentov a zdrojov údajov o rodovej rovnosti, uľahčuje výmenu poznatkov medzi všetkými záujemcami a záujemkyňami o politiku a prax rodovej rovnosti a ponúka aj online priestor na diskusiu v tejto oblasti.

Viac informácií nájdete na: <http://eige.europa.eu/content/rdc>.

Kontakt

European Institute for Gender Equality
(Európsky inštitút pre rodovú rovnosť)
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITVA
Tel. +370 5 215 7444, +370 5 215 7400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9218-650-0

doi:10.2839/494542

MH-04-15-022-SK-C